PANYAPAT
ปัญญาพัฒน์

JSSP
Journal of Social Science Panyapat
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JSSP/index

Research Article

Financial Literacy, Saving Behavior, and Precautionary Saving of the Thai Sandwich Generation

Saranporn Thuwangkawat[1*] and Teerasak Sapwarobol[2]

[1] *Master's student, Business Economics Program, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[2] *Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand*

[*] *Corresponding author. E-mail: Saranporn.thu@ku.th*

ABSTRACT

This study aims to examine the effects of financial literacy, saving behavior, and sandwich generation status on precautionary saving among Thai individuals. Primary data were collected from 402 respondents using a structured questionnaire. The data were analyzed using descriptive statistics and a Logit Model to investigate the relationships between demographic characteristics, economic factors, sandwich generation status, financial literacy, and the likelihood of having precautionary savings equivalent to at least six months of living expenses. The results indicate that income, financial literacy, and financial behavior have statistically significant positive associations with precautionary saving, while debt burden, particularly personal and educational loans, has a statistically significant negative association with precautionary saving. Working-age individuals are significantly less likely to have adequate precautionary savings than older adults. Although sandwich generation status is not statistically significant, the severity of sandwich generation burden shows a weak negative association with precautionary saving, suggesting that greater caregiving responsibilities across multiple generations may reduce individuals' ability to accumulate emergency savings. The findings further demonstrate that financial behavior contributes more to precautionary saving than financial knowledge alone. In addition, income and debt burden remain major constraints on building adequate precautionary savings. These findings provide practical implications for policymakers in designing policies to promote saving, strengthen financial literacy, and develop targeted measures that address the financial circumstances of the Thai population, thereby enhancing long-term financial security.

Keywords: Precautionary Saving, Sandwich Generation, Financial Literacy

Received: 4 May 2026;
Revised: 10 August 2026;
Accepted: 10 September 2026

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat
ISSN: 3027-6748 (Online)

ทักษะทางการเงินและพฤติกรรมการออมของแซนด์วิชเจเนอเรชันไทยต่อการออมเงินเพื่อใช้ยามฉุกเฉิน

สรัลพร ธุวังควัฒน์[1*] และ ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล[2]

[1] *นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

[2] *ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย*

* *Corresponding author. E-mail: Saranporn.thu@ku.th*

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะทางการเงิน พฤติกรรมการออม และภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชันที่ส่งผลต่อการมีเงินออมเพื่อใช้ยามฉุกเฉินของคนไทย โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม จำนวน 402 ชุด และนำมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานผ่านแบบจำลองโลจิต (Logit Model) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจ แซนด์วิชเจนเนอเรชัน และทักษะทางการเงิน กับการออมเงินเพื่อใช้ยามฉุกเฉินอย่างน้อย 6 เดือน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีเงินออมฉุกเฉินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รายได้ ทักษะทางการเงิน และพฤติกรรมทางการเงิน ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวก ขณะที่ภาระหนี้สินมีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะสินเชื่อส่วนบุคคลและหนี้เพื่อการศึกษา นอกจากนี้ กลุ่มวัยทำงานมีโอกาสมีเงินออมฉุกเฉินน้อยกว่ากลุ่มผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชันไม่พบความมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรูปของระดับความรุนแรงของแซนด์วิชเจเนอเรชัน พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการมีเงินออมฉุกเฉินในระดับนัยสำคัญต่ำ สะท้อนว่าการแบกรับภาระดูแลสมาชิกหลายรุ่นในระดับที่สูงขึ้นส่งผลลดทอนความสามารถในการออม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า พฤติกรรมทางการเงินมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างเงินออมฉุกเฉินมากกว่าความรู้ทางการเงินเพียงอย่างเดียว ขณะที่ปัจจัยด้านรายได้และภาระหนี้ยังคงเป็นข้อจำกัดสำคัญในการออมเงินเพื่อใช้ยามฉุกเฉิน ทั้งนี้ ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายส่งเสริมการออม การพัฒนาทักษะทางการเงิน และการออกแบบมาตรการที่เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มประชากรไทยเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว

คำสำคัญ: การออมเงินเพื่อใช้ยามฉุกเฉิน, แซนด์วิชเจนเนอเรชัน, ทักษะทางการเงิน

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

การออมเงินเพื่อใช้ยามฉุกเฉิน เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางการเงินของครัวเรือน และช่วยลดความเปราะบางทางเศรษฐกิจในภาวะที่มีความไม่แน่นอน อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ในประเทศไทยสะท้อนว่าครัวเรือนจำนวนมากยังมีข้อจำกัดในการออม โดยสัดส่วนหนี้ครัวเรือนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) อยู่ในระดับสูงประมาณร้อยละ 91 ในช่วงปี พ.ศ. 2567 ซึ่งส่งผลให้ความสามารถในการออมของครัวเรือนลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ ร้อยละ 91.5 ของคนไทยมีการเก็บออมเงิน แต่ร้อยละ 77.3 มีเงินออมฉุกเฉินไม่ถึง 6 เดือน ซึ่งสะท้อนถึงความไม่พร้อมของประชาชนต่อการรับมือกับเหตุการณ์ไม่คาดฝันและความเสี่ยงทางการเงินในระยะยาว ในขณะเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ส่งผลให้ภาระทางเศรษฐกิจของกลุ่มวัยทำงานเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะปรากฏการณ์แซนด์วิชเจเนอเรชัน ซึ่งต้องรับภาระดูแลทั้งบุตรและผู้สูงอายุพร้อมกัน ภาระดังกล่าวทำให้รายได้ส่วนใหญ่ถูกใช้ไปกับค่าใช้จ่ายจำเป็น เช่น ค่าเลี้ยงดูบุตรและค่ารักษาพยาบาลของผู้สูงอายุ ส่งผลให้ความสามารถในการออมลดลง โดยเฉพาะในครัวเรือนที่มีภาระหลายรุ่นหรือมีความรุนแรงของภาระแซนด์วิชในระดับสูง (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2568) นอกจากนี้ แม้ว่าการส่งเสริมทักษะทางการเงินจะได้รับความสำคัญจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรระหว่างประเทศ เช่น OECD แต่ยังพบว่า ประชาชน

จำนวนมากยังไม่สามารถแปลงความรู้ทางการเงินไปสู่พฤติกรรมการออมที่เป็นรูปธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีข้อจำกัดด้านรายได้และภาระหนี้ ซึ่งสะท้อนถึงช่องว่างระหว่างความรู้และพฤติกรรมทางการเงิน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2569) แม้ว่าจะมีงานวิจัยที่ศึกษาทักษะทางการเงินและภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชันกับพฤติกรรมทางการเงิน แต่ยังมีการศึกษาที่วิเคราะห์ผลร่วมของทักษะทางการเงินและระดับความรุนแรงของภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชันต่อการออมเงินเพื่อใช้ยามฉุกเฉินของคนไทยค่อนข้างจำกัด

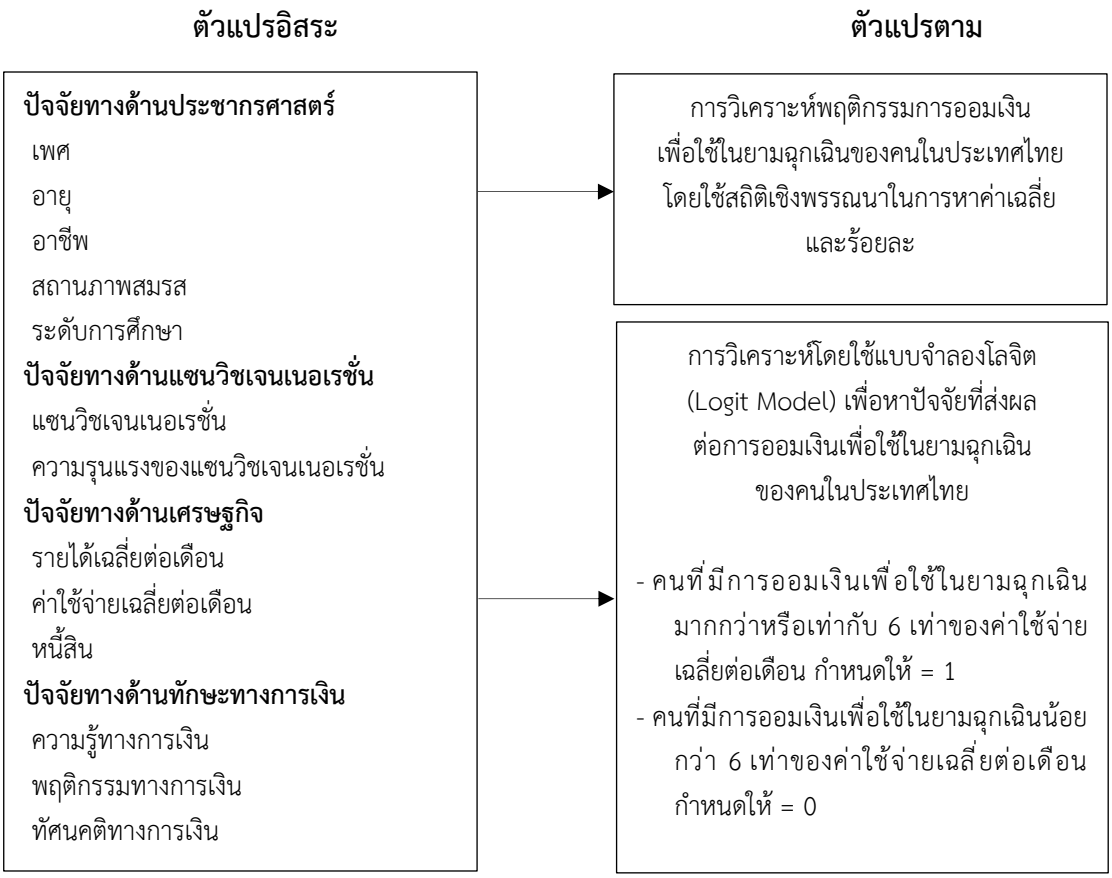
ดังนั้น การศึกษานี้จึงมุ่งวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีเงินออมเพื่อใช้ยามฉุกเฉินของคนไทย โดยเน้นบทบาทของทักษะทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชัน ควบคู่กับปัจจัยด้านเศรษฐกิจและประชากรศาสตร์ เพื่ออธิบายทั้งข้อจำกัดเชิงโครงสร้างและกลไกเชิงพฤติกรรมที่มีผลต่อการออมฉุกเฉินของครัวเรือนไทย อันจะนำไปสู่การกำหนดนโยบายและมาตรการที่เหมาะสมในการเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะทางการเงินและพฤติกรรมการออมเงินเพื่อใช้ยามฉุกเฉินของกลุ่มตัวอย่างคนไทย
2. เพื่อศึกษาผลของแซนด์วิชเจเนอเรชั่นและทักษะทางการเงินที่มีต่อการมีเงินออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินของกลุ่มตัวอย่างคนไทย

การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้พัฒนากรอบแนวคิดจากการสังเคราะห์ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อระบุปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการมีเงินออมเพื่อใช้ยามฉุกเฉินของประชาชนไทย โดยเริ่มจากการพิจารณาปัจจัยพื้นฐานด้านประชากรศาสตร์ ซึ่งสะท้อนความแตกต่างของบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ (ศิริวรรณ เสรีรัตน์, 2538) ที่มีผลต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจทางการเงิน ร่วมกับปัจจัยด้านเศรษฐกิจตามทฤษฎีการบริโภคตามรายได้สัมบูรณ์ของ John Maynard Keynes และทฤษฎีวัฏจักรชีวิตของ Ando, Brumberg และ Modigliani โดยเฉพาะรายได้และภาระหนี้สิน ซึ่งเป็นข้อกำหนดเชิงโครงสร้างของความสามารถในการออม รวมถึงแนวคิดการออมฉุกเฉินเพื่อใช้ยามฉุกเฉินเพื่อรองรับความไม่แน่นอน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566) เพื่ออธิบายพฤติกรรมการออมในมิติเวลา ควบคู่กับแนวคิดทักษะทางการเงินที่ครอบคลุมทั้งความรู้ พฤติกรรม และทัศนคติ ตามแนวทางของ OECD (2023) และธนาคารแห่งประเทศไทย (2569) อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชัน ซึ่งสะท้อนภาระการดูแลสมาชิกหลายรุ่นในครัวเรือน (ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล และ นนทร์ วรพาณิชช์, 2568) อันเป็นแรงกดดันที่อาจลดทอนศักยภาพในการออม ทั้งนี้กรอบแนวคิดดังกล่าวถูกนำมาใช้เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจ ภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชัน และทักษะทางการเงิน ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อการมีเงินออมเพื่อใช้ยามฉุกเฉิน ดังแสดงในภาพที่ 1



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ คนไทยที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ครอบคลุมตั้งแต่วัยแรงงานจนถึงวัยสูงอายุ โดยไม่จำกัดเพศ ระดับการศึกษา หรือสถานภาพการประกอบอาชีพ กลุ่มตัวอย่างเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศ ครอบคลุมทั้งเขตเมืองและนอกเขตเมือง เพื่อสะท้อนความแตกต่างของบริบททางเศรษฐกิจและสังคม โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยหลักความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling) เนื่องจากไม่สามารถระบุจำนวนประชากรที่แท้จริงของบุคคลที่อยู่ในภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชัน หรือผู้ที่มีเงินออมเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินได้อย่างแน่นอน จึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างภายใต้กรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากร โดยใช้สูตรของ Cochran (1977) เป็นแนวทางในการคำนวณจำนวนตัวอย่างที่เหมาะสม คือ

$$n = \frac{Z^2 pq}{e^2}$$

โดยที่ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

Z = ค่าคะแนนมาตรฐานภายใต้การแจกแจงปกติที่สอดคล้องกับระดับความเชื่อมั่นทางสถิติที่กำหนด

P = ไม่ทราบสัดส่วนประชากรที่ไม่แน่นอน (กำหนดเป็น 0.5)

q = 1 - p

e = ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ใช้ 0.05

$$n = \frac{(1.96)^2(0.5)(0.5)}{(0.05)^2}$$

จากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามหลักสถิติ ได้จำนวนขั้นต่ำเท่ากับ 385 คน อย่างไรก็ตาม เพื่อรองรับความคลาดเคลื่อนจากการตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วนหรือข้อมูลไม่สมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงได้ปรับเพิ่มขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 400 คน เพื่อรักษาขนาดตัวอย่างที่เพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ และเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสร้างแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลองจำนวน 30 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อประเมินความชัดเจนของคำถาม ความเข้าใจ และปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในการเก็บข้อมูล ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะและข้อสังเกตที่ได้มาปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมมากขึ้นก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ทั้งนี้ เนื่องจากแบบสอบถามประกอบด้วยข้อคำถามแบบเลือกตอบตามข้อเท็จจริงและมีการอ้างอิงคำถามจากแบบสำรวจทักษะทางการเงินของธนาคารแห่งประเทศไทย จึงไม่มีความจำเป็นต้องดำเนินการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเพิ่มเติมรายละเอียดในแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพสมรส และระดับการศึกษา

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชันของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย สถานะการเป็นแซนด์วิชเจเนอเรชัน และระดับความรุนแรงของภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชัน

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลด้านเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับทักษะทางการเงินประกอบไปด้วยข้อมูล 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลปฐมภูมิจากการเก็บรวบรวมแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่านแพลตฟอร์ม Google Forms และเผยแพร่ลิงก์แบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประชาชนไทยที่มีอายุ 20 ปีขึ้นไป เพื่อให้สามารถตอบแบบสอบถามได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ซึ่งแบบสอบถามถูกพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมตัวแปรสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชัน และทักษะทางการเงิน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม – มีนาคม พ.ศ. 2569 เมื่อสิ้นสุดระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวม ตรวจสอบความครบถ้วนและคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ จำนวนทั้งสิ้น 402 ชุด เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์ โดยนำเสนอในรูปแบบตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ซึ่งครอบคลุมข้อมูล 4 ด้าน ได้แก่ ด้านประชากรศาสตร์ ด้านเศรษฐกิจ ด้านแซนด์วิชเจเนอเรชัน และด้านทักษะทางการเงิน

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยใช้แบบจำลองโลจิต (Logit Model) ซึ่งเหมาะสมกับตัวแปรตามประเภทสองค่า (Binary Outcome) โดยกำหนดให้ Y = 1 หมายถึง คนที่มีการออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินมากกว่าหรือเท่ากับ 6 เท่าของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน และ Y = 0 หมายถึง คนที่มีการออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินน้อยกว่า 6 เท่าของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ขณะที่ตัวแปรอิสระ (X) หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจส่งผลต่อ

การออมเงินเพียงใช้ยามฉุกเฉิน และการศึกษานี้กำหนดตัวแปรสถานะการเป็นกลุ่มแซนด์วิชเจเนอเรชัน (Sandwich Generation: SANDWICH) และดัชนีภาระของกลุ่มดังกล่าว (Sandwich Generation Burden Index: SGBI) (ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล และ นนทร์ วรพาณิชช์, 2568) จากชุดคำถามในแบบสอบถาม เพื่อสะท้อนทั้งการมีภาระดูแลสมาชิกในครอบครัวต่างรุ่นและระดับความรุนแรงของภาระดังกล่าว โดยตัวแปร SANDWICH กำหนดเป็นตัวแปรหุ่น (Dummy Variable) ให้ค่าเท่ากับ 1 เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามมีหน้าที่ดูแลบุตรหรือหลานที่ยังพึ่งพิงอย่างน้อย 1 คน ควบคู่กับการดูแลบิดามารดาหรือญาติผู้สูงอายุอย่างน้อย 1 คน และให้ค่าเท่ากับ 0 ในกรณีอื่นที่ไม่เข้าเงื่อนไขดังกล่าว ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในแบบจำลองโลจิต ไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์เชิงเส้นกัน โดยกำหนดตัวแปรอิสระและรูปแบบของแบบจำลองได้ดังนี้

$$Y = \beta_0 + \beta_1 GENDER + \beta_2 AGE + \beta_3 JOB + \beta_4 STATUS + \beta_5 EDU + \beta_6 SANDWICH + \beta_7 INCOME + \beta_8 EXPENSE + \beta_9 DEBT + \beta_{10} FK + \beta_{11} FB + \beta_{12} FA + \varepsilon$$

โดยกำหนดความหมายของตัวแปรอิสระ และค่าของตัวแปรอิสระตามเงื่อนไขในแบบจำลองโลจิต ดังนี้

Y = โอกาสที่กลุ่มตัวอย่างคนไทยมีสัดส่วนเงินออมเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินมากกว่า หรือเท่ากับ 6 เท่าของค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน

ตัวแปร	ประเภทตัวแปร	คำอธิบาย	ค่าตัวแปร
GENDER	Dummy	เพศ	ชาย = 1, หญิง = 0
AGE 20_29	Dummy	อายุ 20 – 29 ปี	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
AGE 30_39	Dummy	อายุ 30 – 39 ปี	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
AGE 40_49	Dummy	อายุ 40 - 49 ปี	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
AGE 50_59	Dummy	อายุ 50 - 59 ปี	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
MS_MARRY	Dummy	สถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
MS_DIVORCED	Dummy	สถานภาพหย่าร้าง	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
MS_SEPARATED	Dummy	สถานภาพสมรสแต่แยกกันอยู่	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
MS_WIDOWED	Dummy	สถานภาพหม้าย	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
MS_COHABITATION	Dummy	สถานภาพไม่สมรสแต่อยู่ด้วยกัน	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
EDU_LOW	Dummy	การศึกษาระดับต่ำกว่ามัธยมปลาย	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
EDU_MID	Dummy	การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช.	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
EDU_HIGH	Dummy	การศึกษาระดับอนุปริญญา หรือ ปวส.	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
EDU_HIGHER	Dummy	การศึกษาปริญญาโท หรือสูงกว่า	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
JOB_GOV	Dummy	อาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
JOB_SELFEMP	Dummy	อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
JOB_FREELANCE	Dummy	อาชีพอิสระ	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
JOB_UNEMPLOY	Dummy	ว่างงาน	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
JOB_EDU	Dummy	นักศึกษา	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
JOB_FARMER	Dummy	อาชีพเกษตรกร/ทำไร่ ทำสวน/ เลี้ยงสัตว์	ใช่ = 1, อื่นๆ = 0
SANDWICH	Dummy	แซนด์วิชเจนเนอเรชั่น	ใช่ = 1, ไม่ใช่ = 0
SGBI	จำนวนจริง	ระดับความรุนแรงภาระแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น	0 - 12
INCOME	จำนวนจริง	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	บาท
EXPENSE	จำนวนจริง	ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน	บาท
FIN_KNOWLEDGE	จำนวนจริง	คะแนนวัดความรู้ทางการเงิน	0 – 7 คะแนน
FIN_BEHAVIOR	จำนวนจริง	คะแนนวัดพฤติกรรมทางการเงิน	0 – 9 คะแนน
FIN_ATTITUDE	จำนวนจริง	คะแนนวัดทัศนคติทางการเงิน	0 – 4 คะแนน

ตัวแปร	ประเภทตัวแปร	คำอธิบาย	ค่าตัวแปร
FIN_LITERACY	จำนวนจริง	คะแนนวัดทักษะทางการเงิน	0 – 20 คะแนน
HOME_LOAN	Dummy	ภาระหนี้เพื่อที่อยู่อาศัย	มี = 1 , ไม่มี = 0
VEHICLE_LOAN	Dummy	ภาระหนี้รถยนต์/รถจักรยานยนต์	มี = 1 , ไม่มี = 0
PERSONAL_LOAN	Dummy	ภาระหนี้บัตรเครดิต/สินเชื่อส่วนบุคคล	มี = 1 , ไม่มี = 0
INFORMAL_DEBT	Dummy	ภาระหนี้นอกระบบ	มี = 1 , ไม่มี = 0
EDU_LOAN	Dummy	ภาระหนี้เพื่อการศึกษา	มี = 1 , ไม่มี = 0

หมายเหตุ: การวิเคราะห์ตัวแปรช่วงอายุ กำหนดให้กลุ่มอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เป็นกลุ่มอ้างอิง (Reference Group), การวิเคราะห์ตัวแปรสถานภาพสมรส กำหนดให้กลุ่มโสดเป็นกลุ่มอ้างอิง, การวิเคราะห์ตัวแปรระดับการศึกษาสูงสุด กำหนดให้กลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นกลุ่มอ้างอิง, การวิเคราะห์ตัวแปรอาชีพ กำหนดให้กลุ่มพนักงานบริษัทเอกชนและไม่มีภาระหนี้สินเป็นกลุ่มอ้างอิง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. พฤติกรรมการออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินของคนในประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 30–39 ปี มีสถานภาพโสดและสมรสในสัดส่วนใกล้เคียงกัน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี และไม่ได้อยู่ในภาวะแซนด์วิชเจนเนอเรชั่น โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 20,000–30,000 บาทและค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 10,001- 20,000 บาท โดยส่วนใหญ่มีภาระหนี้สิน คือหนี้เพื่อที่อยู่อาศัยและสินเชื่อส่วนบุคคล ซึ่งสะท้อนถึงภาระทางการเงินที่ยังคงมีอยู่ในชีวิตประจำวันของประชาชน

ด้านพฤติกรรมการออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับเงินออมที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเกณฑ์ความเพียงพอของเงินออมฉุกเฉินตั้งแต่ 6 เดือน พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างจำนวนค่อนข้างมาก โดยร้อยละ 53.48 มีเงินออมฉุกเฉินตั้งแต่ 6 เดือน ในจำนวนนี้มีกลุ่มที่มีเงินออมมากกว่า 10 เดือน คิดเป็นร้อยละ 37.06 และกลุ่มที่มีเงินออม 6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 11.44 สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนไทยส่วนหนึ่งมีความสามารถในการสร้างหลักประกันทางการเงินเพื่อรองรับความไม่แน่นอนในชีวิตได้ในระดับที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม ยังพบว่ามีกลุ่มตัวอย่างอีกส่วนหนึ่งที่มีเงินออมต่ำกว่าเกณฑ์ดังกล่าว เช่น กลุ่มที่มีเงินออมต่ำกว่า 1 เดือน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 11.94 สะท้อนถึงความเปราะบางทางการเงินของประชาชนบางกลุ่ม โดยเฉพาะในสถานการณ์ฉุกเฉินหรือภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ โดยสรุป แม้ว่าจะมีประชาชนจำนวนหนึ่งที่สามารถออมเงินได้ในระดับที่เพียงพอตามเกณฑ์ 6 เดือนขึ้นไป แต่ยังคงมีความเหลื่อมล้ำด้านความสามารถในการออม ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมวินัยทางการเงินและการวางแผนการออมเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินในระยะยาวของครัวเรือนไทย

ด้านทักษะทางการเงิน กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ย 16.03 จาก 20 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 80.17 สูงกว่าเกณฑ์ของ OECD (2023) และคะแนนเฉลี่ยจากการสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทยในปี พ.ศ. 2567 โดยด้านความรู้ทางการเงินหัวข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องมากที่สุด คือ เรื่องการกระจายความเสี่ยงในการลงทุน ส่วนหัวข้อที่ตอบคลาดเคลื่อนมากที่สุด คือ เรื่องการคำนวณดอกเบี้ยเงินฝากทบต้น ด้านพฤติกรรมทางการเงิน หัวข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องมากที่สุด คือ เรื่องชำระค่าใช้จ่ายตรงเวลา ส่วนหัวข้อที่ตอบคาดเคลื่อนมากที่สุด คือ การเลือกวิธีการออมที่เหมาะสม ด้านทัศนคติทางการเงิน หัวข้อที่กลุ่มตัวอย่างตอบถูกต้องมากที่สุด คือ เรื่องการมีชีวิตอยู่เพื่อวันนี้และไม่ได้คิดวางแผนเพื่ออนาคต ขณะที่หัวข้อที่ตอบคลาดเคลื่อนมากที่สุด คือ เรื่องการมีความสุขในการใช้เงินมากกว่าเก็บออมเพื่ออนาคต

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเงินเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินของคนในประเทศไทย

ผู้วิจัยได้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ พบว่าไม่ปรากฏว่ามีคู่ตัวแปรใดที่มีค่าสหสัมพันธ์สูงเกิน 0.80 ซึ่งเป็นเกณฑ์มาตรฐานที่มักบ่งชี้ถึงปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นพหุคูณ อย่างไรก็ตาม ตัวแปร SANDWICH และ SGBI มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.9202 แต่ทั้งสองตัวแปรนี้ไม่ถูกนำมารวมไว้ในสมการเดียวกัน ทำให้ไม่ส่งผลกระทบต่อ

ความถูกต้องของแบบจำลองโดยรวม และได้กำหนดรูปแบบของแบบจำลองทั้งหมด 8 รูปแบบ เพื่อทดสอบความคงทนของผลการประมาณค่า พร้อมทั้งประมาณค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) เพื่อวิเคราะห์ทิศทางและความน่าจะเป็นของการก่อหนี้เกินตัวด้วยแบบจำลองโลจิต (Logit Model) โดยผลการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ในตารางที่ 1 – 2

ตารางที่ 1 ผลการประมาณค่าแบบจำลองโลจิต (Logit Model)

ตัวแปรอิสระ	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
Gender (เพศ)	0.243 (0.97)	0.254 (1.00)	0.282 (1.09)					0.263 (0.89)
age20_29 (อายุ 20 – 29 ปี)	-2.558*** (-4.22)	-2.641*** (-4.19)	-2.654*** (-4.18)					-2.150*** (-3.20)
age30_39 (อายุ 30 – 39 ปี)	-2.457*** (-4.43)	-2.600*** (-4.49)	-2.598*** (-4.46)					-2.170*** (-3.38)
age40_49 (อายุ 40 – 49 ปี)	-2.263*** (-4.05)	-2.334*** (-3.93)	-2.339*** (-3.92)					-2.014*** (-3.14)
age50_59 (อายุ 50 – 59 ปี)	-0.357 (-0.58)	-0.447 (-0.70)	-0.461 (-0.72)					-0.913 (-1.29)
ms_part (สมรสและอยู่ด้วยกัน)	-0.435 (-0.98)	-0.333 (-0.69)	-0.365 (-0.76)					0.066 (0.13)
ms_marry (หย่าร้าง/แยกกันอยู่)	0.293 (1.14)	0.307 (1.09)	0.305 (1.08)					0.357 (1.10)
edu_low (ต่ำกว่าปริญญาตรี)	-1.389*** (-2.92)	-1.165** (-2.45)	-1.170** (-2.46)					-1.150** (-2.19)
edu_high (สูงกว่าปริญญาตรี)	0.211 (0.80)	0.132 (0.49)	0.145 (0.53)					-0.295 (-0.92)
job_gov (ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ)	-0.113 (-0.43)	-0.067 (-0.25)	-0.070 (-0.26)					0.346 (1.08)
job_selfemp (ธุรกิจส่วนตัว)	0 .542 (1.14)	0.535 (1.10)	0.551 (1.13)					0.528 (0.87)
job_freelance (อาชีพอิสระ)	-0.542 (-1.02)	-0.455 (-0.83)	-0.441 (-0.80)					-0.083 (-0.13)
job_unemploy (ว่างงาน)	-0.540 (-0.90)	-0.502 (-0.79)	-0.508 (-0.80)					0.016 (0.02)
job_retire (เกษียณอายุ)	-0.422 (-0.58)	-0.502 (-0.67)	-0.491 (-0.65)					-0.415 (-0.51)
sandwich_gen (แซนด์วิชเจนเนอเรชัน)		-0.040 (-0.14)	-0.042 (-0.14)	-0.114 (-0.43)	-0.105 (-0.39)			
SGBI (รุนแรงของแซนด์วิชเจนเนอเรชัน)						-0.075* (-1.90)	-0.032 (-0.73)	-0.042 (-0.77)
fin_literacy (ทักษะทางการเงิน)		0.164*** (3.61)			0.134*** (2.97)	0.123*** (2.92)		
fin_knowledge (ความรู้ทางการเงิน)			0.116 (1.25)	0.130 (1.44)			0.128 (1.42)	0.087 (0.84)

ตารางที่ 1 ผลการประมาณค่าแบบจำลองโลจิต (Logit Model) (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
fin_behavior (พฤติกรรมทางการเงิน)			0.187** (2.05)	0.172* (1.80)			0.172* (1.80)	0.191* (1.88)
fin_attitude (ทัศนคติทางการเงิน)			0.198* (1.74)	0.087 (0.76)			0.084 (0.73)	0.142 (1.13)
home_loan (สินเชื่อที่อยู่อาศัย)				-0.683*** (-2.66)	-0.669*** (-2.62)		-0.678*** (-2.64)	-0.377 (-1.31)
vehicle_loan (สินเชื่อรถ)				-0.836*** (-2.97)	-0.838*** (-2.98)		-0.825*** (-2.93)	-0.901*** (-2.90)
personal_loan (สินเชื่อส่วนบุคคล)				-1.216*** (-4.99)	-1.205*** (-4.98)		-1.217*** (-4.98)	-0.964*** (-3.67)
informal_debt (หนี้นอกระบบ)				0.402 (0.39)	0.412 (0.41)		0.444 (0.44)	0.415 (0.37)
edu_loan (หนี้เพื่อการศึกษา)				-2.062*** (-3.78)	-2.083*** (-3.83)		-2.046*** (-3.76)	-1.763*** (-3.05)
income_30000 (รายได้ 20,001 - 30,000 บาท)				0.529 (1.41)	0.521 (1.39)	0.036 (0.11)	0.528 (1.41)	0.860** (1.92)
income_40000 (รายได้ 30,001 - 40,000 บาท)				0.823** (2.13)	0.802** (2.10)	0.371 (1.12)	0.823** (2.14)	1.218*** (2.66)
income_50000 (รายได้ 40,001 - 50,000 บาท)				1.153*** (2.87)	1.142*** (2.84)	0.867** (2.42)	1.168*** (2.90)	1.147** (2.43)
income_60000 (รายได้ 50,001 - 60,000 บาท)				1.673*** (2.76)	1.640*** (2.73)	1.115** (2.12)	1.685*** (2.78)	1.864*** (2.73)
income_70000 (รายได้ 60,001 - 70,000 บาท)				1.366* (1.72)	1.362* (1.72)	0.823 (1.27)	1.390* (1.76)	1.574* (1.80)
income_100000 (รายได้ 70,001 - 100,000 บาท)				2.663*** (4.53)	2.653*** (4.52)	1.928*** (3.95)	2.658*** (4.54)	2.900*** (4.36)
income_up100000 (รายได้ตั้งแต่ 100,000 บาทขึ้นไป)				3.044*** (3.54)	3.024*** (3.52)	2.582*** (3.21)	3.079*** (3.57)	3.051*** (3.33)
LR chi2	78.67	92.56	92.92	126.31	126.04	55.57	126.66	163.27
Pseudo R2	0.1417	0.1667	0.1673	0.2275	0.2270	0.1001	0.2281	0.2940

หมายเหตุ: *, **, *** แสดงนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ และค่า Z-statistic แสดงในวงเล็บ

ตารางที่ 2 ผลการประมาณค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect)

ตัวแปรอิสระ	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
Gender (เพศ)	0.060 (0.98)	0.062 (1.01)	0.069 (1.10)					0.064 (0.90)
age20_29 (อายุ 20 – 29 ปี)	-0.516*** (-6.70)	-0.527*** (-6.81)	-0.529*** (-6.83)					-0.466*** (-4.45)
age30_39 (อายุ 30 – 39 ปี)	-0.545*** (-5.71)	-0.569*** (-5.96)	-0.569*** (-5.92)					-0.495*** (-4.10)
age40_49 (อายุ 40 – 49 ปี)	-0.500*** (-5.30)	-0.512*** (-5.23)	-0.513*** (-5.22)					-0.459*** (-3.87)

ตารางที่ 2 ผลการประมาณค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
age50_59 (อายุ 50 – 59 ปี)	-0.089 (-0.58)	-0.111 (-0.70)	-0.115 (-0.72)					-0.224 (-1.36)
ms_part (สมรสและอยู่ด้วยกัน)	-0.108 (-0.98)	-0.083 (-0.69)	-0.091 (-0.76)					0.016 (0.13)
ms_marry (หย่าร้าง/แยกกันอยู่)	0.072 (1.15)	0.075 (1.10)	0.075 (1.08)					0 .087 (1.11)
edu_low (ต่ำกว่าปริญญาตรี)	-0.325*** (-3.47)	-0.279** (-2.75)	-0.280** (-2.77)					-0.277** (-2.42)
edu_high (สูงกว่าปริญญาตรี)	0.052 (0.81)	0.033 (0.49)	0.036 (0.54)					-0.073 (-0.92)
job_gov (ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ)	-0.028 (-0.43)	-0.016 (-0.25)	-0.017 (-0.26)					0.084 (1.09)
job_selfemp (ธุรกิจส่วนตัว)	0.128 (1.22)	0.126 (1.18)	0.130 (1.21)					0 .124 (0.93)
job_freelance (อาชีพอิสระ)	-0.135 (-1.04)	-0.113 (-0.84)	-0.110 (-0.81)					-0.021 (-0.13)
job_unemploy (ว่างงาน)	-0.134 (-0.91)	-0.125 (-0.80)	-0.126 (-0.81)					0.004 (0.02)
job_retire (เกษียณอายุ)	-0.105 (-0.58)	-0.125 (-0.68)	-0.122 (-0.66)					-0.103 (-0.51)
sandwich_gen (แซนด์วิชเจนเนอเรชัน)		-.010 (-0.14)	-0.010 (-0.14)	-0.028 (-0.43)	-0.026 (-0.39)			
SGBI (รุนแรงของแซนด์วิช เจนเนอเรชัน)						-0.019* (-1.90)	-0.008 (-0.73)	-0.010 (-0.77)
fin_literacy (ทักษะทางการเงิน)		0.041*** (3.61)			0.033*** (2.97)	0.031*** (2.92)		
fin_knowledge (ความรู้ทางการเงิน)			0.029 (1.24)	0.032 (1.44)			0.032 (1.42)	0.021 (0.84)
fin_behavior (พฤติกรรมทางการเงิน)			0.046** (2.05)	0.043* (1.80)			0.043* (1.80)	0.047* (1.88)
fin_attitude (ทัศนคติทางการเงิน)			0.049* (1.74)	0.022 (0.76)			0.021 (0.73)	0.035 (1.13)
home_loan (สินเชื่อที่อยู่อาศัย)				-0.168*** (-2.70)	-0.165*** (-2.66)		-0.167*** (-2.68)	-0.092 (-1.31)
vehicle_loan (สินเชื่อรถ)				-0.206*** (-3.06)	-0.206*** (-3.07)		-0.203*** (-3.01)	-0.221*** (-2.98)
personal_loan (สินเชื่อส่วนบุคคล)				-0.294*** (-5.28)	-0.292*** (-5.27)		-0.294*** (-5.28)	-0.234*** (-3.78)
informal_debt (หนี้นอกระบบ)				0.097 (0.41)	0.099 (0.42)		0.106 (0.46)	0.098 (0.39)
edu_loan (หนี้เพื่อการศึกษา)				-0.437*** (-5.67)	-0.440*** (-5.78)		-0.435*** (-5.59)	-0.398*** (-4.00)
income_30000 (รายได้ 20,001 - 30,000 บาท)				0.128 (1.46)	0.126 (1.44)	0.009 (0.11)	0.128 (1.46)	0.199* (2.10)

ตารางที่ 2 ผลการประมาณค่าผลกระทบส่วนเพิ่ม (Marginal Effect) (ต่อ)

ตัวแปรอิสระ	Model 1	Model 2	Model 3	Model 4	Model 5	Model 6	Model 7	Model 8
income_40000 (รายได้ 30,001 - 40,000 บาท)				0.194** (2.30)	0.190** (2.25)	0.090 (1.15)	0.194** (2.30)	0.270*** (3.09)
income_50000 (รายได้ 40,001 - 50,000 บาท)				0.260*** (3.33)	0.258*** (3.29)	0.202** (2.66)	0.263*** (3.38)	0.253** (2.85)
income_60000 (รายได้ 50,001 - 60,000 บาท)				0.332*** (4.09)	0.327*** (3.99)	0.244** (2.61)	0.333*** (4.13)	0.343*** (4.42)
income_70000 (รายได้ 60,001 - 70,000 บาท)				0.284* (2.36)	0.283* (2.35)	0.188 (1.45)	0.287* (2.42)	0.302* (2.74)
income_100000 (รายได้ 70,001 - 100,000 บาท)				0.451*** (8.73)	0.450*** (8.69)	0.373*** (6.12)	0.450*** (8.72)	0.452*** (8.86)
income_up100000 (รายได้ตั้งแต่ 100,000 บาท ขึ้นไป)				0.446*** (9.41)	0.445*** (9.31)	0.416*** (7.38)	0.447*** (9.60)	0.427*** (8.77)

หมายเหตุ: *, **, *** แสดงนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ และค่า Z-statistic แสดงในวงเล็บ

แบบจำลองที่ 1 (Model 1 ในตารางที่ 1 และตารางที่ 2) เป็นการนำตัวแปรปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และอาชีพ มาวิเคราะห์ความน่าจะเป็นของการมีเงินออมฉุกเฉินอย่างน้อย 6 เดือน ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรอายุมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยกลุ่มอายุ 20–29 ปี 30–39 ปี และ 40–49 ปี มีโอกาสมีเงินออมฉุกเฉินน้อยกว่ากลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญ (Marginal Effect = -0.516, -0.545 และ -0.500 ตามลำดับ) สะท้อนว่าในช่วงวัยทำงาน บุคคลต้องเผชิญภาระค่าใช้จ่าย ภาระหนี้สิน และภาระครอบครัว จึงจำกัดความสามารถในการออม นอกจากนี้ ตัวแปรระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอิทธิพลเชิงลบที่ระดับ 0.01 (Marginal Effect = -0.325) สะท้อนข้อจำกัดด้านรายได้และความสามารถในการบริหารจัดการทางการเงิน ขณะที่ตัวแปรเพศ สถานภาพสมรส และอาชีพไม่พบความมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยแบบจำลองมีค่า Pseudo R^2 เท่ากับ 0.1417 แสดงว่าปัจจัยประชากรศาสตร์เพียงอย่างเดียวสามารถอธิบายพฤติกรรมการออมได้ในระดับจำกัด

แบบจำลองที่ 2 เป็นการพัฒนาจากแบบจำลองที่ 1 โดยเพิ่มตัวแปรภาวะแซนด์วิชเจนเนอเรชัน และทักษะทางการเงิน เพื่อสะท้อนทั้งบริบทครอบครัวและศักยภาพในการบริหารการเงิน ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรทักษะทางการเงินมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่า Marginal Effect = 0.040 หมายความว่า เมื่อระดับทักษะทางการเงินเพิ่มขึ้น จะเพิ่มโอกาสในการมีเงินออมฉุกเฉินอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนบทบาทของความสามารถในการวางแผนการเงิน การควบคุมรายจ่าย และการออม ขณะที่ ตัวแปรอายุยังคงมีนัยสำคัญเชิงลบอย่างต่อเนื่อง และมีทิศทางสอดคล้องกับแบบจำลองที่ 1 อย่างไรก็ตาม ตัวแปรแซนด์วิชเจนเนอเรชันไม่พบความมีนัยสำคัญทางสถิติ แม้มีทิศทางเชิงลบ ซึ่งอาจสะท้อนว่าภาระครอบครัวเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอในการอธิบายพฤติกรรมการออมเมื่อยังไม่ได้ควบคุมปัจจัยด้านรายได้หรือหนี้สิน ทั้งนี้ ค่า Pseudo R^2 เพิ่มขึ้นเป็น 0.1667 แสดงว่าแบบจำลองมีความสามารถในการอธิบายดีขึ้นเล็กน้อย

แบบจำลองที่ 3 เป็นการขยายแบบจำลองโดยแยกทักษะทางการเงินออกเป็น 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมทางการเงิน และทัศนคติทางการเงิน เพื่อวิเคราะห์บทบาทเชิงลึกของแต่ละมิติ ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรพฤติกรรมทางการเงินมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 โดยมีค่า Marginal Effect = 0.046 สะท้อนว่าการมีวินัยทางการเงิน เช่น การออมอย่างสม่ำเสมอและการควบคุมรายจ่าย เป็นปัจจัยสำคัญต่อการมีเงินออมฉุกเฉิน ขณะที่

ตัวแปรทัศนคติทางการเงินมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.10 โดยมีค่า Marginal Effect = 0.049 แสดงว่ามุมมองเชิงบวกต่อการออมมีส่วนช่วยเสริมพฤติกรรมการเงิน อย่างไรก็ตาม ตัวแปรความรู้ทางการเงินไม่พบความมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนว่าความรู้เพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอหากไม่ถูกแปลงไปเป็นพฤติกรรม ขณะที่ตัวแปรแซนด์วิชเจนยังคงไม่มีนัยสำคัญ โดยค่า Pseudo R^2 เพิ่มขึ้นเล็กน้อยเป็น 0.1673

แบบจำลองที่ 4 เป็นการปรับแบบจำลองโดยตัดตัวแปรประชากรศาสตร์ออก และเน้นปัจจัยด้านเศรษฐกิจและพฤติกรรมทางการเงินโดยตรง ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรหนี้สินมีอิทธิพลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยเฉพาะสินเชื่อส่วนบุคคลและสินเชื่อเพื่อการศึกษา โดยมีค่า Marginal Effect = -0.294 และ -0.437 สะท้อนว่าภาระหนี้ลดทอนความสามารถในการออม ขณะที่ ตัวแปรรายได้มีอิทธิพลเชิงบวกที่ระดับ 0.01 โดยมีค่า Marginal Effect = 0.446 แสดงว่ารายได้ที่สูงขึ้นช่วยเพิ่มโอกาสในการออมฉุกเฉิน นอกจากนี้ พฤติกรรมทางการเงินมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.10 โดยมีค่า Marginal Effect = 0.0423 ขณะที่ความรู้และทัศนคติทางการเงินไม่พบความมีนัยสำคัญ และตัวแปรแซนด์วิชเจนยังไม่ชัดเจน ทั้งนี้ ค่า Pseudo R^2 เพิ่มขึ้นเป็น 0.2275 แสดงถึงความสามารถในการอธิบายที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

แบบจำลองที่ 5 เป็นการพัฒนาจากแบบจำลองก่อนหน้าโดยใช้ ทักษะทางการเงินในภาพรวม แทนการแยกองค์ประกอบ ผลการศึกษาพบว่า ทักษะทางการเงินโดยรวมมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยมีค่า Marginal Effect = 0.033 สะท้อนว่าการมีทักษะทางการเงินในภาพรวมช่วยเพิ่มโอกาสในการออมฉุกเฉินได้อย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ ตัวแปรรายได้ยังคงมีอิทธิพลเชิงบวก และหนี้สินยังคงมีอิทธิพลเชิงลบอย่างต่อเนื่อง ในหลายประเภท ซึ่งสอดคล้องกับแบบจำลองที่ 4 ส่วนตัวแปรแซนด์วิชเจนยังไม่พบความมีนัยสำคัญ แม้มีทิศทางเชิงลบ โดยค่า Pseudo R^2 เพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย สะท้อนว่าการรวมตัวแปรทักษะทางการเงินไม่ได้เพิ่มอำนาจในการอธิบายมากนักเมื่อเทียบกับการแยกองค์ประกอบ

แบบจำลองที่ 6 เป็นการสร้างแบบจำลองสุดท้ายโดยคัดเลือกตัวแปรที่มีความคงเส้นคงวาจากแบบจำลองก่อนหน้า และปรับการวัดภาวะแซนด์วิชเจนเป็น ดัชนีความรุนแรง (SGBI) เพื่อสะท้อนระดับภาระครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรทักษะทางการเงินโดยรวมมีอิทธิพลเชิงบวกที่ระดับ 0.01 โดยมีค่า Marginal Effect = 0.0306 และตัวแปรรายได้ยังคงมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนว่าทั้งศักยภาพทางการเงินและฐานรายได้เป็นปัจจัยหลักของการมีเงินออมฉุกเฉิน ขณะที่ ตัวแปร SGBI มีอิทธิพลเชิงลบที่ระดับ 0.10 โดยมีค่า Marginal Effect = -0.0186 แสดงว่า ภาระครอบครัวที่สูงขึ้นลดโอกาสในการออม แต่มีอิทธิพลค่อนข้างจำกัดเมื่อควบคุมปัจจัยอื่น โดยแบบจำลองมีค่า Pseudo R^2 เท่ากับ 0.1001

แบบจำลองที่ 7 เป็นการต่อยอดจากแบบจำลองที่ 6 โดยแยกทักษะทางการเงินออกเป็นองค์ประกอบอีกครั้ง ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรหนี้สินมีอิทธิพลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ในหลายประเภท โดยมีค่า Marginal Effect = -0.294 ถึง -0.435 และ ตัวแปรรายได้มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 ขณะที่ พฤติกรรมทางการเงินมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.10 โดยมีค่า Marginal Effect = 0.043 สะท้อนว่าพฤติกรรมจริงเป็นตัวขับเคลื่อนหลักของการออมมากกว่าความรู้หรือทัศนคติซึ่งไม่พบความมีนัยสำคัญ ส่วนตัวแปร SGBI ไม่พบความมีนัยสำคัญเมื่อควบคุมตัวแปรเศรษฐกิจ ทั้งนี้ แบบจำลองมีค่า Pseudo R^2 เท่ากับ 0.2281

แบบจำลองที่ 8 เป็นแบบจำลองที่ครอบคลุมที่สุด โดยรวมปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ เศรษฐกิจ และพฤติกรรมทางการเงินเข้าด้วยกัน ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรอายุ 20–49 ปี และ การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีอิทธิพลเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่า Marginal Effect = -0.466 ถึง -0.495 และ -0.277 ตามลำดับ ขณะที่ ตัวแปรรายได้มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01 โดยมีค่า Marginal Effect = 0.253–0.427 และ ตัวแปรหนี้สินมีอิทธิพลเชิงลบที่ระดับ 0.01 ในหลายประเภท นอกจากนี้ พฤติกรรมทางการเงินมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.10 โดยมีค่า Marginal Effect 0.047 ขณะที่ความรู้และทัศนคติไม่พบความมีนัยสำคัญ โดยแบบจำลองนี้มีค่า Pseudo R^2 สูงสุดประมาณ 0.2940 สะท้อนว่าการรวมทุกมิติช่วยเพิ่มความสามารถในการอธิบายพฤติกรรมการออมได้ดีที่สุด

จากการวิเคราะห์แบบจำลองทั้ง 8 แบบจำลอง พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีเงินออมฉุกเฉินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ได้แก่ รายได้ หนี้สิน และทักษะทางการเงินโดยรวม ขณะที่ ปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.05–0.10 ได้แก่ พฤติกรรมทางการเงิน อายุ และระดับการศึกษา ส่วนตัวแปรภาวะแซนด์วิชเจนเนอเรชันและดัชนีความรุนแรงของภาระแซนด์วิช แม้มีทิศทางเชิงลบตามสมมติฐาน แต่โดยรวมไม่พบความมีนัยสำคัญทางสถิติอย่างสม่ำเสมอ

อภิปรายผล

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีเงินออมฉุกเฉินของประชาชน โดยใช้แบบจำลองโลจิต (Logit Model) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อโอกาสในการมีเงินออมฉุกเฉินตั้งแต่ 6 เดือน พบว่า มีตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการมีเงินออมฉุกเฉินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหลายตัวแปร ดังนี้

ตัวแปรอายุ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการมีเงินออมฉุกเฉิน โดยกลุ่มวัยทำงาน (20–49 ปี) มีโอกาสมีเงินออมฉุกเฉินน้อยกว่ากลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป เนื่องจากอยู่ในช่วงเริ่มต้นสร้างฐานะทางเศรษฐกิจและมีภาระค่าใช้จ่ายสูง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดวัฏจักรชีวิต (Life-Cycle Hypothesis) (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2553)

ตัวแปรระดับการศึกษา พบว่ากลุ่มที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการมีเงินออมฉุกเฉิน สะท้อนถึงข้อจำกัดด้านรายได้และความรู้ทางการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Hasler et al. (2018) และ Brunetti et al. (2016) ที่พบว่า ระดับการศึกษาที่ต่ำมีความสัมพันธ์กับความเปราะบางทางการเงิน

ตัวแปรรายได้ มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการมีเงินออมฉุกเฉิน โดยบุคคลที่มีรายได้สูงขึ้นมีโอกาสมีเงินออมฉุกเฉินมากกว่า เนื่องจากมีรายได้คงเหลือหลังหักค่าใช้จ่ายมากขึ้น จึงสามารถกันเงินไว้เพื่อการออมได้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพัชรินทร์ คำนาศักดิ์ และคณะ (2566) และ จาคินี เรื่องธรรมศักดิ์ (2551) ที่พบว่ารายได้มีผลเชิงบวกต่อความมั่นคงทางการเงินของครัวเรือน

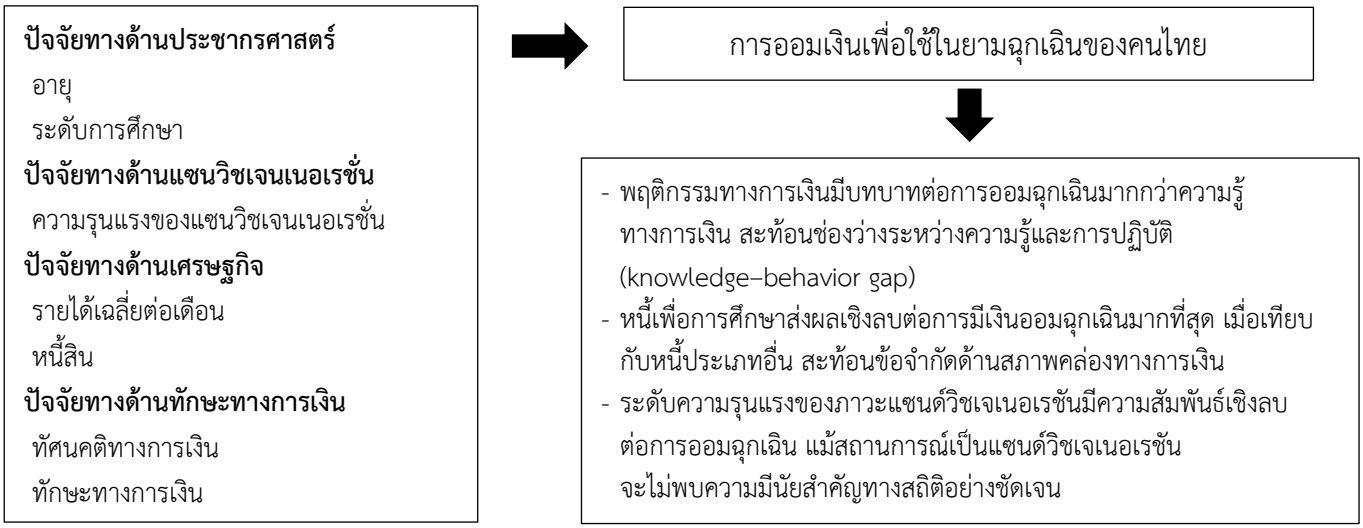
ตัวแปรหนี้สิน ได้แก่ สินเชื่อส่วนบุคคล สินเชื่อรถยนต์ และหนี้เพื่อการศึกษา มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการมีเงินออมฉุกเฉิน โดยผู้ที่มีภาระหนี้มีโอกาสมีเงินออมลดลง เนื่องจากต้องนำรายได้ไปชำระหนี้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สภาพคล่องทางการเงินลดลง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ แสงสุรีย์ เสมอใจ (2559) ที่พบว่า หนี้สินเป็นปัจจัยสำคัญที่ลดทอนความสามารถในการออมของครัวเรือน

ตัวแปรทักษะทางการเงินมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับการมีเงินออมฉุกเฉิน โดยเมื่อบุคคลมีระดับทักษะทางการเงินเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้โอกาสในการมีเงินออมฉุกเฉินเพิ่มขึ้น เนื่องจากสามารถวางแผน ควบคุมรายจ่าย และบริหารจัดการทรัพยากรทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Hasler et al. (2018) ที่ชี้ว่า ทักษะทางการเงินมีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงทางการเงินของครัวเรือน ขณะเดียวกัน ตัวแปรพฤติกรรมทางการเงินก็มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีเงินออมฉุกเฉินอย่างชัดเจน โดยบุคคลที่มีวินัยทางการเงิน เช่น การวางแผนการใช้จ่าย การออมอย่างสม่ำเสมอ และการควบคุมรายจ่าย มีแนวโน้มที่จะมีเงินออมฉุกเฉินมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Hasler et al. (2018) ที่เน้นว่าพฤติกรรมทางการเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดผลลัพธ์ทางการเงินในทางปฏิบัติ ในส่วนของตัวแปรทัศนคติทางการเงิน พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีเงินออมฉุกเฉินในบางแบบจำลอง สะท้อนว่าทัศนคติที่ดีต่อการออมสามารถส่งเสริมแนวโน้มในการออมได้ อย่างไรก็ตาม การไม่พบความมีนัยสำคัญทางสถิติในทุกแบบจำลองชี้ให้เห็นว่าทัศนคติอาจไม่ได้ส่งผลโดยตรงต่อการมีเงินออมฉุกเฉิน หากแต่มีบทบาทผ่านการหล่อหลอมพฤติกรรมทางการเงินของบุคคลมากกว่า

ตัวแปรภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชัน แม้จะมีทิศทางความสัมพันธ์เชิงลบตามสมมติฐาน แต่ไม่พบความมีนัยสำคัญทางสถิติในหลายแบบจำลอง อย่างไรก็ตาม ดัชนีความรุนแรงของภาระมีแนวโน้มส่งผลเชิงลบต่อการออม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนิวาน ผลพันธิน (2562) ที่พบว่าภาระการดูแลสมาชิกในครอบครัวเพิ่มความเปราะบางทางการเงิน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การมีเงินออมเพื่อใช้ยามฉุกเฉินของประชาชนไทยไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับความรู้ทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมทางการเงินและข้อจำกัดเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจร่วมกัน โดยเฉพาะภาระหนี้เพื่อการศึกษาและระดับความรุนแรงของภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชัน ซึ่งส่งผลลดทอนความสามารถในการออมอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยสามารถพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการด้านการส่งเสริมการออมฉุกเฉิน (Precautionary Saving Enhancement Framework) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายส่งเสริมการออม การพัฒนาพฤติกรรมทางการเงิน และการออกแบบมาตรการลดภาระหนี้ของประชาชนไทยได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการออกแบบนโยบายที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางการเงินควบคู่กับการลดข้อจำกัดทางเศรษฐกิจของครัวเรือนในระยะยาว ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษา สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 30–39 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่ได้อยู่ในภาวะแซนด์วิชเจเนอเรชัน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,000–30,000 บาท และมีภาระหนี้สินหลัก ได้แก่ หนี้เพื่อที่อยู่อาศัยและสินเชื่อส่วนบุคคล โดยร้อยละ 53.48 มีเงินออมเพื่อใช้ในยามฉุกเฉินเพียงพอสำหรับค่าใช้จ่ายอย่างน้อย 6 เดือน ขณะที่ร้อยละ 11.94 มีเงินออมต่ำกว่า 1 เดือน สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนไทยยังมีความแตกต่างด้านความมั่นคงทางการเงิน นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนทักษะทางการเงินเฉลี่ย 16.03 จาก 20 คะแนน (ร้อยละ 80.17) ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ของ OECD (2023) และผลการสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทย (2567)

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีเงินออมเพื่อใช้ยามฉุกเฉินของประชาชน โดยใช้แบบจำลองโลจิต (Logit Model) พบว่าปัจจัยด้านรายได้มีความสัมพันธ์เชิงบวก และหนี้สินมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการมีเงินออมฉุกเฉินอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สะท้อนว่าศักยภาพในการออมขึ้นอยู่กับทั้งความสามารถในการหารายได้และภาระทางการเงินของครัวเรือน ขณะที่ปัจจัยด้านหนี้สิน ได้แก่ สินเชื่อส่วนบุคคล สินเชื่อรถยนต์ และหนี้เพื่อการศึกษา มีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สะท้อนว่าภาระหนี้เป็นข้อจำกัดสำคัญต่อความสามารถในการออม นอกจากนี้ ทักษะทางการเงินมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเฉพาะพฤติกรรมทางการเงินมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และ 0.10 แสดงให้เห็นว่าผู้ที่มีพฤติกรรมทางการเงินที่ดีสามารถสะสมเงินออมได้ดีกว่า ขณะที่ความรุนแรงของแซนด์วิชเจเนอเรชันมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการออมในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10 สำหรับปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ พบว่าอายุและระดับการศึกษามีอิทธิพลต่อการมีเงินออมฉุกเฉินในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

0.01 และ 0.05 โดยกลุ่มที่มีอายุและระดับการศึกษาสูงมีแนวโน้มมีเงินออมมากกว่า อีกทั้งกลุ่มที่มีเงินออมตั้งแต่ 6 เดือน มักมีสถานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคงกว่า

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ปรับโครงสร้างหนี้เพื่อการศึกษาเพื่อลดข้อจำกัดด้านสภาพคล่อง ซึ่งจากผลการศึกษาที่พบว่าหนี้เพื่อการศึกษามีผลกระทบเชิงลบต่อการออมฉุกเฉินมากที่สุด ภาครัฐควรออกแบบระบบบริหารหนี้ที่มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับศักยภาพทางรายได้ของผู้กู้มากขึ้น เช่น การกำหนดรูปแบบการชำระหนี้ตามรายได้ (Income-Contingent Repayment) การกำหนดช่วงปลอดชำระหนี้ในระยะเริ่มต้นทำงาน (Grace Period) และการปรับโครงสร้างอัตราดอกเบี้ยสำหรับกลุ่มรายได้ต่ำ ทั้งนี้ เพื่อลดแรงกดดันด้านสภาพคล่องในช่วงต้นของชีวิตการทำงาน และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถสะสมเงินออมฉุกเฉินได้เร็วขึ้น ซึ่งจะช่วยลดความเสี่ยงทางการเงินในระยะยาว

1.2 ปรับแนวทางนโยบายจาก การให้ความรู้ สู่การเปลี่ยนพฤติกรรม เนื่องจากผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าพฤติกรรมทางการเงินมีอิทธิพลต่อการออมฉุกเฉินมากกว่าความรู้ ภาครัฐและหน่วยงานกำกับดูแล เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทย ควรปรับนโยบายจากการเน้นการให้ความรู้ ไปสู่การออกแบบมาตรการเชิงพฤติกรรม (Behavioral-Based Policy) อย่างเป็นระบบ เช่น การกำหนดระบบออมเงินอัตโนมัติผ่านบัญชีเงินเดือน (Auto-Enrollment Saving) การตั้งค่าเริ่มต้นในการออม (Default Saving Rate) และการใช้ระบบแจ้งเตือนทางการเงิน (Digital Nudges) เพื่อกระตุ้นให้เกิดการออมอย่างต่อเนื่องโดยไม่ต้องอาศัยแรงจูงใจเชิงสมัครใจเพียงอย่างเดียว

1.3 พัฒนาผลิตภัณฑ์และกลไกส่งเสริมการออมฉุกเฉินแบบเฉพาะกลุ่ม ภาครัฐควรร่วมมือกับสถาบันการเงินในการออกแบบผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่ตอบโจทย์การออมฉุกเฉินโดยเฉพาะ เช่น บัญชีออมฉุกเฉินที่มีสภาพคล่องสูง ไม่มีค่าธรรมเนียม และมีแรงจูงใจเพิ่มเติม เช่น การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี หรือเงินสมทบจากรัฐ (Matching Contribution) สำหรับกลุ่มรายได้ต่ำและวัยเริ่มต้นทำงาน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีข้อจำกัดในการออมสูง ทั้งนี้ การออกแบบผลิตภัณฑ์ควรคำนึงถึงความเรียบง่าย (Simplicity) และการเข้าถึงได้ (Accessibility) เพื่อให้ประชาชนสามารถออมได้จริงในทางปฏิบัติ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไปควรพัฒนากรอบการวิจัยให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยขยายตัวแปรด้านพฤติกรรมทางการเงินเชิงลึก เช่น การควบคุมตนเอง ทัศนคติต่อความเสี่ยง และการตัดสินใจทางการเงิน ควบคู่กับการวิเคราะห์โครงสร้างรายได้รายจ่าย และหนี้สินในระดับรายบุคคลอย่างละเอียด นอกจากนี้ ควรใช้ข้อมูลแบบภาคตัดตามเวลาเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงในระยะยาว และประยุกต์วิธีวิจัยแบบผสมผสานเพื่อทำความเข้าใจเชิงลึกมากขึ้น รวมถึงการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มประชากรที่แตกต่างกัน เพื่อเพิ่มความครอบคลุมของผลการวิจัยและสนับสนุนการออกแบบนโยบายส่งเสริมการออมที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมในแต่ละบริบท

เอกสารอ้างอิง

จาคินี เรืองธรรมศักดิ์. (2551). *พฤติกรรมการบริโภคและการออมไว้ใช้ยามฉุกเฉินของครัวเรือนไทยภายใต้ความไม่แน่นอนของรายได้*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2568). *หนี้ท่วมหัว “เดอะแบก” ไม่ต้องกลัว ปลดล็อกง่าย ๆ ดูแลทั้งครอบครัว*. สืบค้นจาก https://shorturl.asia/S9Xnm.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). *ลดเสี่ยง เพิ่มสุข ด้วยเงินออมเผื่อฉุกเฉิน*. สืบค้นจาก https://shorturl.asia/0SRQm

_____. (2569). *ผลสำรวจทักษะทางการเงินของคนไทย ปี 2567*. สืบค้นจาก https://shorturl.asia/ZDXI2.

ธีรศักดิ์ ทรัพย์วโรบล และ นนทร์ วรพาณิชช์. (2568). *ทักษะทางการเงิน แซนด์วิชเจนเนอเรชั่น และการก่อหนี้เกินตัว: หลักฐานเชิงประจักษ์ของประเทศไทย* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิวาน ผลพันธิน. (2562). *ความเปราะบางทางการเงินของแรงงานไทยนอกภาคเกษตรกรรม* (รายงานการวิจัย). ปทุมธานี: สถาบันเสริมศึกษาและทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พัชรินทร์ คำนาศักดิ์, สุพรรณิกา ลือชารัศมี และ จิราคม สิริศรีสกุลชัย. (2566). ผลของความรู้สึกมั่นคงในการทำงานที่มีต่อการออมไว้ใช้ยามฉุกเฉินของพนักงานธนาคาร ในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 3*(2), 39–50.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2553). *หลักเศรษฐศาสตร์มหภาค*. (พิมพ์ครั้งที่ 14). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2538). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

แสงสุรีย์ เสมอใจ. (2559). *พฤติกรรมการออมไว้ใช้ยามฉุกเฉินของครัวเรือนไทยภายใต้ความไม่แน่นอนด้านรายได้ที่แตกต่างกัน*. (เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).

Brunetti, M., Giarda, E., & Torricelli, C. (2016). Is financial fragility a matter of illiquidity? An appraisal for Italian households. *Review of Income and Wealth, 62*(4), 628-649.

Hasler, A., Lusardi, A., & Oggero, N. (2018). *Financial fragility in the US: Evidence and implications*. Washington, DC: Global Financial Literacy Excellence Center, The George Washington University School of Business.

OECD. (2023). *OECD/INFE 2023 International Survey of Adult Financial Literacy*. Retrieved from https://www.oecd.org/en/publications/oecd-infe-2023-international-survey-of-adult-financial-literacy_56003a32-en.html.